

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.03.1982, sp. zn. 6 Cz 24/82, ECLI:CZ:NS:1982:6.CZ.24.1982.1

Číslo: 7/1984

Právní věta: Náhrada mzdy za dobu poskytovaného studijního volna je nákladem spojeným se získáním nebo zvýšením kvalifikace (§ 143 zák. práce).

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 26.03.1982

Spisová značka: 6 Cz 24/82

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Mzda, Pracovní poměr

Předpisy: 65/1965 Sb. § 143

§ 11 ods. 2

§ 12

§ 13

§ 14

§ 242 ods. 1 písm. a

§ 275 140/1968 Sb. § 11 ods. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující organizace se domáhala na žalovaném zaplacení částky 4221,80 Kčs. V žalobě uvedla, že dohodou uzavřenou mezi účastníky 26. 4. 1976 a 23. 3. 1977 ve smyslu ustanovení § 143 zák. práce se žalovaný zavázal setrvat u žalující organizace v pracovním poměru po dobu nejméně pěti let po ukončení studia, kterým si zvyšoval kvalifikaci, případně při nedodržení tohoto závazku uhradit organizaci vynaložené náklady na studium, a to v případě odborného studia až do částky 3500 Kčs a v případě vysokoškolského studia do částky 30 000 Kčs. Žalovaný závazek nedodržel, neboť 28. 11. 1977 dal organizaci výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 51 odst. 2 zák. práce, takže jeho pracovní poměr skončil 31. 7. 1978. Náklady na studium stanovila organizace částkou 4221,80 Kčs (na odborné studium částkou 2506 Kčs a na nedokončené vysokoškolské studium částkou 1715,80 Kčs)). Tuto částku žalovaný uznal co do důvodu i co do výše v písemném prohlášení z 31. 7. 1978, avšak nezaplatil ji.

Žalovaný uvedl, že uznává pouze 1600 až 1700 Kčs nákladů na vysokoškolská studia a ve zbytku navrhl zamítnutí žaloby.

Obvodní soud pro Prahu 2 rozhodl rozsudkem tak, že žalobě v plném rozsahu vyhověl a zároveň vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku poukázal na ustanovení § 143 zák. práce, podle něhož byla uzavřena mezi účastníky dohoda, jejíž podmínky však žalovaný

K odvolání žalovaného jednal ve věci městský soud v Praze, který rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Podle názoru odvolacího soudu nelze totiž ustanovení § 143 zák. práce vykládat tak, že by do těchto nákladů bylo možné zahrnout i hospodářské zabezpečení pracovníků, jakým je náhrada mzdy podle ustanovení § 11 vyhlášky č. 140/1968 Sb., která je provedením ustanovení § 126 odst. 3 zák. práce. V takovém případě nejde o náklad spojený se získáním nebo zvýšením kvalifikace ve smyslu ustanovení § 143 zák. práce, a proto organizace nemůže požadovat, aby jí pracovník uhradil náklady vzniklé náhradou mzdy poskytované v době pracovního volna, na které má studující právo v rozsahu stanoveném v § 4 vyhlášky č. 140/1968 Sb. Pokud se pracovník zavázal dohodou podle ustanovení § 143 zák. práce tyto náklady organizaci vrátit, šlo o neplatnou dohodu podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČSR, tak, že rozsudkem odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 143 odst. 1 zák. práce organizace může s pracovníkem uzavřít dohodu, kterou se organizace zavazuje umožnit pracovníku získání nebo zvýšení kvalifikace a pracovník se zavazuje setrvat v organizaci po určitou dobu v pracovním poměru nebo uhradit jí náklady spojené se získáním nebo zvýšením kvalifikace. Organizace se může v pracovníkem také dohodnout, že pracovník jí uhradí i náklady, které do skončení pracovního poměru vynaložila k získání nebo zvýšení jeho kvalifikace, jestliže pracovník dá výpověď před získáním předpokládané kvalifikace nebo před jejím zvýšením.

Podle ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce je neplatný právní úkon, který se svým obsahem nebo účelem přičí zákonu nebo jej obchází nebo se jinak přičí zájmům společnosti.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 vyhlášky č. 140/1968 Sb. se náhrada mzdy za dobu pracovního volna poskytuje ve výši průměrného výdělku (§ 275 zák. práce). Podle ustanovení § 11 odst. 2 vyhlášky č. 140/1968 Sb. hradí organizace náklady na náhradu mzdy poskytovanou v době pracovního volna.

Těmito zásadami se odvolací soud v projednávané věci důsledně neřídil. Dospěl k závěru, že náhrada mzdy za dobu pracovního volna není nákladem spojeným se získáním kvalifikace, jehož úhradu by bylo možné zajistit dohodou uzavřenou podle ustanovení § 143 zák. práce, ale pouze institutem hospodářského zabezpečení pracovníků ve smyslu ustanovení § 11 vyhlášky č. 140/1968 Sb. Tento svůj názor však odvolací soud blíže nezdůvodnil.

Třeba mít na zřeteli, že pojem nákladů spojených se získáním nebo zvýšením kvalifikace není v ustanovení § 143 ani v jiných ustanoveních zákoníku práce blíže vymezen a toto ustanovení neobsahuje ani příkladný výčet nákladů, které lze po pracovníkovi požadovat. Do těchto nákladů je třeba zahrnout všechny v dohodě uvedené druhy nákladů (§ 143 odst. 2 písm. c/ zák. práce), které organizace vynaložila na získání či zvýšení kvalifikace pracovníka, tedy např. včetně náhrady mzdy za dobu poskytovaného studijního volna. Náklady spočívající v náhradě mzdy za dobu čerpání studijního volna tvoří zpravidla největší část celkových nákladů vynaložených organizací a v projednávané věci představovaly tyto náklady dokonce celou částku požadovanou v žalobě. Pro užší výklad nákladů, jak byl proveden odvolacím soudem, není v ustanovení § 143 zák. práce ani v ustanovení § 11 vyhlášky č. 140/1968 Sb. opory, neboť tato vyhláška pod pojmem hospodářského

zabezpečení studujících při zaměstnání staví vedle sebe nejen náhradu mzdy, ale také studijní příspěvek, stravování a slevy na jízdě (§ 12 až 14 citované vyhlášky). Argumentace, že tyto náhrady spočívají v náhradě mzdy a nemohou být předmětem dohody podle ustanovení § 143 zák. práce, poněvadž jde o náklady vynaložené na základě předpisu vydaného podle zmocnění daného v ustanovení § 126 odst. 3 zák. práce, není správná, neboť pro účely uzavření této dohody rozhoduje jen povaha těchto nákladů, tedy, zda šlo o náklady spojené se získáním nebo zvýšením kvalifikace. Pokud by náhrada mzdy za dobu čerpaného pracovního volna nemohla být předmětem dohody podle ustanovení § 143 zák. práce, pak by v mnohých případech takové dohody pozbyly vůbec svého významu.

Úvaha odvolacího soudu o tom, že ujednání o úhradě takto vzniklých nákladů by bylo neplatné vzhledem k ustanovení § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce, nemá rovněž oporu v citovaných zákonných ustanoveních, neboť pokud by organizace náhradu takto vynaložených nákladů na pracovníku nepožadovala, postupovala by naopak v rozporu s ustanoveními o ochraně majetku v socialistickém vlastnictví obsaženými především ve vyhlášce č. 156/1975 Sb.

Poněvadž soud druhého stupně zaujal v projednávané věci nesprávný právní názor, porušil zákon v ustanoveních § 143 a § 242 odst. 1 písm. a) zák. práce v souvislosti s ustanovením § 11 odst. 2 vyhlášky č. 140/1968 Sb.